

ADRES KAYIT SİSTEMİ HAYATIMIZI DEĞİŞTİRİYOR...

M. Birkan Sarıfakioğlu
Bilgisayar Mühendisi
EMO Yönetim Kurulu Yedek Kurulu
mehmet.birkan@emo.org.tr

Ülkemizde gün geçtikçe artan “e-Devlet” kapsamındaki dönüşüm projelerine bir yenisi daha eklendi: “Adres Kayıt Sistemi” (AKS).

AKS, farklı biçimlerle ifade edilen adres bilgisinin standart hale getirilmesi, adres bilgisinin uygun biçimde sınıflandırılması, kodlanmış adres bilgisinin yurttaşların kimlik bilgisi ile ilişkilendirilmesi gibi aşamalar içeren bir sistem. Bu sistemde, kodlanmış adres bilgisinin kişilerle ilişkilendirilmesi ile elde edilen ikametgah bilgisinin tüm kamu kurumlarında kullanılması, gerektiğinde güncellenmesi ve paylaşılması sağlanıyor.

AKS, “Dönüşüm Türkiye Projesi 2005 Eylem Planı” içerisinde 29 nolu eylem olarak 24 Mayıs 2005 tarihinde gündeme gelmiştir. Bu eylem planı kapsamında sorumlu kuruluş olarak, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ilgili kuruluşlar olarak da Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Yüksek Seçim Kurulu (YSK), PTT, yerel yönetimler ve adrese dayalı hizmet veren kurumlar (ADHVK) belirlenmiştir.

Bu kapsamda yapılan çalışmalar TÜİK tarafından, Ulusal Adres Veritabanı’nın (UAVT) oluşturulması ile başlanmış ve oluşturulan UAVT, 17 Ağustos 2007 tarihinde İçişleri Bakanlığı’na bağlı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’ne (NVI) devredilmiştir. “Daha önce konuyla ilgili yürürlüğe giren yönetmelikle belediyeler numarataj çalışmasını yenilemiş ve TÜİK de anketörler yardımıyla alan çalışması yaparak, UAVT ile kişilerin eşleştiril-

mesini sağlamıştır. Geline aşamada, NVİ’ye devredilen UAVT’nin, belediyeler tarafından güncel tutulması, UAVT baz alınarak yapı belgelerinin (Yapı Ruhsatı, Kullanım İzni) düzenlenmesi ve nüfus müdürlüklerinden yurttaşların adres değişikliği bilgilerinin alınması sağlanmıştır.

Temel Kavramlar ve Değişiklikler

İlgili yönetmeliklerin yürürlüğe girmesi, adres bilgisinin ifade edilmesi ve kullanılması doğrultusunda köklü değişiklikler ve yeni kavramlar gündeme gelmiştir. Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik ve Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği’ne göre çeşitli standartlar ve sorumluluklar getirilmiş, bazı kavramlar yeniden tanımlanmıştır. Bu ifadeler şunlardır:

“**Adres Bileşenleri:** Numaralama işlemlerinde kullanılan unsurlar;

posta kodları, il, ilçe, bucak, köy ve mezra isimleri, mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak isimleri ile sabit tanıtım numarası ve bina numarası gibi adres verileri ile tanımlanan coğrafi konum, kişisel ve kurumsal adres bilgisine ulaşmak için gerekli olan bilgiler.

Küme Evler: Bir sokağa bağlanması mümkün olmayan, dağınık birden fazla binanın oluşturduğu yerleşim alanları.

Mevki: Yerleşim yerleri dışında kalan alanlar.

Sabit Tanıtım Numarası (STN): Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak ve küme evlere karşılık gelecek şekilde standart verilen numaralar.

Ulusal Adres Veri Tabanı: Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde adres bileşenleri ile tanımlanmış tüm adreslerin tutulduğu merkezi veri tabanları.

Yapı Belgeleri: Yapı Ruhsat For-

mu, Yapı Kullanma İzin Belgesi, Yanan ve Yıkılan Yapılar Formu.

Yetkili İdare: Belediye sınırları ve mücavir alan sınırları içinde belediye, büyükşehir belediye sınırları içinde büyükşehir belediyesi, bu alanlar dışında il özel idaresi.

Yerleşim Yeri Adresi: Sürekli kalma niyetiyle oturulan yeri.

Yerleşim Yeri ve Diğer Adres Belgesi: Kişinin yerleşim yerini veya diğer adreslerini gösteren belgeleri.

Diğer adres: Kişinin yerleşim yeri adresi dışında kalan yeri."

Adres standartları için de aşağıdaki ifadeler yönetmelikte yer almıştır:

"1- Adres standardı; il, ilçe, bucak, köy, mezra, belediye adı; mahalle adı ve sabit tanıtım numarası, meydan, bulvar, cadde, sokak ve küme evlerin adı ve sabit tanıtım numarası ile site, blok, mevki adı, dış kapı numarası, iç kapı numarası, posta kodu bileşenlerinden oluşur.

2- İl, ilçe adı, dış kapı numarası ve posta kodunun her adreste bulunması zorunludur.

3- Ayrıca,

a) İl ve ilçe merkezlerinde; mahalle adı ile meydan, bulvar, cadde, sokak ve küme evlerin adlarından sadece birinin ve sabit tanıtım numarasının,

b) İl ve ilçe merkezi dışındaki belediyelerde; bucak, köy, mahalle adı ile meydan, bulvar, cadde, sokak ve küme evlerin adlarından sadece biri ve sabit tanıtım numarasının,

c) Köylerde; bucak, köy, varsa mevki adı ve köye bağlı mezra adının,

ç) Birden fazla bağımsız bölüm içeren binalarda iç kapı numarasının, varsa site ve blok adının bulunması zorunludur."

Bu standartlar ve kavramların sonucunda adres bilgisinin ifade edilmesi kaçınılmaz olarak değişmektedir. Örnek olarak, Çankaya İlçe Merkezi'nde oturan, açık adresi "Çetin Emeç Bulvarı, Nisan Sokak, No: 66 Daire: 2, Dikmen, Çankaya/Ankara" olan bir kişinin adresi yeni standarda göre; "Harbiye Mahallesi, Nisan Sokak, No:66/2, Çankaya/Ankara" olarak değişmektedir. Sıkça kullandığımız

semt bileşeni ve cadde-sokak hiyerarşisi (oturulan bina cadde/sokak/bulvar/mezra/küme evler (CSBM) bileşenlerinden sadece birine bağlı olabilir) kullanımının tarihe karıştığı görülmektedir.

Sabit Tanıtım Numarası kavramı ise yabancı olduğumuz bir kavramdır. Yerel yönetimler tarafından sıkça adları değiştirilen CSBM bileşenlerinin uygulamada yarattığı sıkıntılar sonucunda ortaya çıkmıştır. Buna göre bir mahalle içindeki CSBM bileşenlerinin ardışık olarak 1'den başlayarak numaralanması daha sonra bu bileşenlerin adlarındaki olası değişimler durumunda STN'nin değişmezliği öngörülmüyor.

Bir diğer önemli değişiklik ise "ikametgah" kavramının yerine "yerleşim yeri" kavramının kullanımı ve buna paralel olarak "İkametgah Belgesi" (Senedi) yerine, "Yerleşim Yeri ve Diğer Adres Belgesi" ifadesinin kullanılmasıdır.

İlgili mevzuata göre, UAVT'nin ve adres değişikliğini bildirmekte yükümlü kişilerin yerleşim yeri adreslerinin güncellenmesi kapsamında bazı sorumluluklar da belirlenmiştir. Buna göre yetkili idareler, adres bileşenlerinde meydana gelen değişiklikleri UAVT'ye işlemekten ve hizmet verdikleri adresin UAVT'de olup olmadığını kontrol etmekten, veri tabanında bulunmayan adresleri veri tabanına işlemekten sorumlu tutuluyorlar. T.C. vatandaşları ve Türkiye'de en az 6 ay süreli ikamet eden yabancılar da yerleşim yeri adreslerine ilişkin değişiklikleri 20 işgünü içinde bildirmekten sorumlu tutuluyorlar.

Adres beyanları, Adres Beyan Formları doldurulmak ve Nüfus Müdürlüklerine, ADHVK ve NVİ'ye verilmek suretiyle yapılabilmektedir. AKS sayesinde bu formların elektronik ortamda girişi sağlanacaktır. Örnek olarak taşınmak suretiyle başka bir binaya yerleşen bir yurttaş, hizmet sözleşmesi için herhangi bir ADHVK'a (ASKİ, Türk Telekom, TEDAŞ vb.) gittiğinde, ilgili kurum AKS'ye bağlı ise, kurum personeli tarafından İnternet aracılığı ile beyan formu doldurularak, yerleşim yeri adresinin güncellenmesi sağlanacaktır.

Kayıt Sistemi Kolaylık Mı, Kabus Mu?

Şüphesiz ki AKS'nin yaygınlaşması ve etkin olarak kullanılması, yurttaşların günlük hayatlarına pek çok yenilik ve kolaylık getirecektir. Açık olarak beyan edilen adresler arasındaki karmaşanın giderilmesi, kamu kaynaklarının hızlı ve verimli kullanılması, anlık nüfus sayımının yapılabilmesi, coğrafi bazlı istatistiklerin alınabilmesi ve bunlara dayalı stratejilerin belirlenebilmesi, adres ve nüfus bilgilerinin kurumlar tarafından paylaşılması sonucu, sadece T.C. Kimlik Numarası'na sahip olmanın, hizmet alımı için yeterli olması sistemin önemli özellikleridir. Kişiyi özel bilgilerin kamu ve özel sektör tarafından kişinin inisiyatifi dışında paylaşımı ve kullanımı olasılığı birçok tartışmayı da beraberinde getirecektir.

e-Devlet projelerinin kişinin özlük haklarını ve kamusal kaynakları koruyan bir perspektifle kurgulanması, demokratik hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Hayata geçirilecek bilgi toplumu eylem planlarının demokratik kitle örgütleri ile bilim ve teknoloji üreten akademik birimlerin katkısından yoksun olarak hazırlanması, e-Devlet projelerinin çok uluslu şirketlerin ve Türkiye'deki uzantılarının yüksek maliyetli donanım ve yazılım satış alanı olarak algılanmasına ve bu projelerin gerekliliğinin bu şirketler tarafından belirlenmesi gibi olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır.

e-Devlet, bir kurtarıcı, bir devrim olarak değil, toplum ve devleti yakınlaştıran, kamu hizmetlerinin halka verilmesini kolaylaştıran bir araç olarak görülmelidir. e-Devlet projeleri ancak çoğulcu ve demokratik ortamlarda istenilen hedefe ulaşabilir. İktidarların e-Devlet projelerini gözetim ve otorite aracı olarak kullanmasının önüne geçilmediği ve e-Devlet projeleri ilgili demokratik kitle örgütleri tarafından denetlenmediği sürece, bu politikalar vatandaşlar için birer kabus olmaktan ileriye gitmeyecektir. ◀